

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“ БЛАГОЕВГРАД

РЕЦЕНЗИЯ

на представените трудове за участие в конкурс
за академичната длъжност ДОЦЕНТ по професионално направление

2.1. *Филология, научна специалност Български език*

(История на българския книжовен език),

обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски“ в ДВ, бр. 46/19.05.2026 г.

Рецензент: доц. д-р Лъчезар Перчеклийски

Кандидат: гл. ас. д-р Любка Иванова Ненова

I. Кратки биографични данни за кандидата

Любка Ненова е родена през 1979 г. Висшето си образование завършва в Югозападния университет „Неофит Рилски“, като последователно придобива бакалавърска (2002 г.) и магистърска степен (2003 г.) в специалност „Българска филология“. През 2004 г. спечелва конкурс за редовен докторант по български език във Филологическия факултет на ЮЗУ с научен ръководител проф. Иван Добрев. Защищава дисертация на тема „Езиково и стилистично проучване на средновековните служби в чест на св. Иван Рилски“ пред СНС по езикознание, а ВАК ѝ присъжда ОНС „доктор“ (2008 г.). От 2009 г. Ненова е преподавател в Югозападния университет, като последователно заема длъжностите „асистент“ (2009 – 2011 г.) и „главен асистент“ (2011 – днес). Водила е занятия (лекции и семинари) на студенти филолози по старобългарски език, история на българския език, история на българския книжовен език,

църковнославянски език и др. Има богата научноизследователска дейност (публикации, доклади в научни конференции и проекти). Под нейно ръководство са защитили успешно своите трудове общо шестима дипломанти, други са участвали с доклади в студентски научни форуми.

От 2017 г. Любка Ненова е ръководител на Лабораторията по лингвистична демография на Балканите в Югозападния университет.

II. Характеристика на научната и научно-приложната продукция на кандидата

От всичките си публикации в конкурса за редовен доцент Любка Ненова участва с една монография, която е със стойност на хабилитационен труд, 16 статии (една от които е в WoS) и една студия. Тези трудове са пряко или косвено свързани с профила на обявения конкурс и засягат проблеми от историята на българския книжовен език. Значимостта на разглежданите въпроси се потвърждава от данните в приложената авторска справка за забелязаните цитирания.

Гл. ас. д-р Любка Ненова има множество участия с доклади в научни форуми, член е на различни вътрешноуниверситетски и национални научни проекти.

III. Основни приноси в научната, научно-приложната и преподавателска дейност на кандидата

Основен труд в конкурса е монографията ***Чертковият препис на св.-Паисиевата История славянобългарска*** (Благоевград: УИ „Неофит Рилски“, 2025, 320 с., ISBN 978-954-00-0438-9). Книгата е с общ обем 324 страници (формат B5) и включва следните основни части: **I. Увод** (с. 7 – 34), **II. История, правописно-езикови особености и дипломатическо издание на *Чертковия препис*** (с. 35 – 231), **III. Пълен текстологичен разбор на избрани откъси от „История славянобългарска“ по някои**

преписи (с. 232 – 305), **Приложения с таблици** (с. 306 – 313) и **Библиография** (с. 314 – 323).

В началото на **Увода** д-р Ненова е посочила основната цел на труда. Най-общо работата включва правописно-езиково описание и наборно публикуване на един от многобройните преписи на Паисиевата „История“, а именно – Чертковия (Музейния) препис. Към изданието Любка Ненова дава разночетения под линия, като сравнява лексиката на Чертковия препис с тази в Тошковичевия и Лазаровия препис. Предполага се, че тези три ръкописа възхождат от Жеравненския препис. Наред с това авторката си е поставила за задача да направи подробно текстологично сравнение на избрани части от „История славянобългарска“ с ръкописи, за които се смята, че са близкородствени в генеалогичното дърво.

В уводната част авторката дава кратка информация за 44 от преписите и преправките на „История славянобългарска“, както и библиография, свързана с тях. Представянето на ръкописите е в хронологичен ред. Целта на този преглед е „да може читателят да придобие представа за значимостта на Паисиевото дело“ (с. 5). Както е известно, преписите и преправките са повече (малко над 70), но Ненова е включила в описанието само тези, до които е имала достъп.

Във **II глава** от книгата Любка Ненова представя историята на Чертковия препис. Посочената историческа информация подчертава важността на писмения паметник, тъй като той представлява копие (направено в Русия) на изгубения за науката Жеравненски препис.

Следва описание на по-значимите правописно-фонетични, граматични и лексикални черти в ръкописа. В тази част е включен кратък „речник на често използваните (...) словоформи“ (с. 48 – 60). В словаря са намерили място около 200 думи, които се срещат по 5 или повече пъти в текста на Чертковия препис. Авторката ги е класифицирала като църковнославянски (27), остарели (109), диалектни (53), руски (6) и исторически (1). В

изводите авторката посочва, че в текста преобладават народните думи, като същевременно в българския език от Възраждането навлизат и думи от други езици (с. 60).

След речника Любка Ненова публикува дипломатическо издание на Чертковия препис. В наборното издание личи стремежът на авторката да предаде с точност подробностите от оригиналния текст – нещо, което Ненова е направила със забележителна прецизност. Под линия са представени разночетенията в Тошковичевия и Лазаровия препис на Паисиевата „История“. В края на дипломатическото издание авторката е представила коментар на забелязаните разночетения в трите текста. Интересен е изводът, че Чертковият препис е по-близък до Тошковичевия, отколкото до Лазаровия. Двата ръкописа си приличат както в правописно, така и в граматическо и лексикално отношение, но Тошковичевият е по-представителен от двата.

В **III глава** Любка Ненова е направила „пълен текстологичен разбор на избрани откъси от *История славянобългарска*“ с разночетения по различни преписи. Използвани са двата предговора и послесловът на Паисиевата „История“, а също и частите за св. Йоан Рилски, св. Димитър Бесарбовски и Кирило-Методиевите ученици.

Информацията от целия този труд е обобщена под заглавието „Текстологичен обзор и изводи за групирането на разглежданите преписи“ (с. 302 – 305). Тук Ненова, като взема предвид различните опити на други автори за създаване на генеалогия на преписите, групира ръкописите според близостта им в текстологията. Това е направено за всяка от разглежданите части. Любка Ненова отбелязва, че „за книжовниците“, които преписват Паисиевата „История“, текстът не е сакрален, а подлежи на „осъвременяване и допълване“. По тази причина те внасят в преписите редица „изменения и допълнения спрямо антиграфа, с който разполагат“, а също така често привличат информация и от други източници (с. 304).

Книгата продължава с **приложение**, в което са включени таблици с извадки от разглежданите в предходната част слова в различните ръкописи.

В края е поместена **Библиография**, в която са посочени 103 заглавия (изследвания, описи, издания на паметници и др.) на български и руски автори, които се занимават с проблемите на паисиезнанието. Трудовете са цитирани коректно и уместно. Не са забелязани следи от плагиатство.

Общото впечатление за книгата на гл. ас. д-р Любка Ненова е положително. Авторката е успяла да изпълни поставените в увода цели и задачи, като е 1) представила историята на Чертковия препис, 2) направила е правописно-фонетично, граматично и лексикално описание на по-важните езикови черти в текста, 3) изработила е дипломатическо издание на ръкописа, в което се стремяла да предаде всички правописни особености на текста, 4) дала е под линия разночетенията по най-близките ръкописи в генеалогичното дърво. Като допълнение към тези основни цели Ненова е 5) направила текстологичен анализ на избрани епизоди от Паисиевата „История“ и по този начин се е опитала да групира различните преписи въз основа на близостта на текста. Езикът в книгата е научен, а терминологията, свързана с историческата лингвистика и паисиезнанието, е овладяна и правилно използвана.

Към профила на конкурса се отнасят още 16 статии и една студия. По-голямата част от тях са свързани с особеностите на българския език в епохата на Предвъзраждането и Възраждането. Авторката изследва различни издания на „Митарствата“, преписи на Паисиевата „История“, текст на Лазар Йовчев от сп. „Читалище“ и др. Ценна е съавторската монография с Андрей Бобев, в която са поместени текстът и изследване на службата и житието на св. Йоан Рилски. В книгата Ненова участва с обширна студия.

Както монографията, така и другите трудове на Любка Ненова са

приноси за българската историческа лингвистика, в частност текстологията и лексикологията. Научните изследвания се характеризират с висока степен на аналитичност и прецизност при представяне на езиковия материал.

IV. Критични бележки и препоръки

В краткия речник на лексемите с най-голяма честота в Чертковия препис сред заглавните думи са включени и различни словоформи. Поради това се наблюдават повторения от рода на *языкъ – языци – азика, оузели – оузелъ* и др. Това е могло да се избегне, ако лексемите в речника са приведени в основната им форма.

V. Заключение

Документите и материалите, представени от гл. ас. д-р Любка Ненова, отговарят на всички нормативни изисквания. Единствената кандидатка в конкурса е представила достатъчен брой научни трудове (монография, статии, студия) извън публикациите, свързани със защитата на дисертационния ѝ труд. В работите на Ненова има оригинални приноси за историята на българския книжовен език, които са получили научно признание. Поради това давам своята **положителна оценка** и препоръчвам на Съвета на Филологическия факултет при Югозападния университет „Неофит Рилски“ да избере гл. ас. д-р Любка Ненова на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.1. *Филология*, научна специалност *Български език (История на българския книжовен език)*.

Дата: 10.09.2026 г.

Рецензент:

/Доц. д-р Лъчезар Перчеклийски/

**SOUTH-WEST UNIVERSITY
"NEOFIT RILSKI"
BLAGOEVGRAD**

REVIEW

**on the submitted scientific works for the competition
for the academic position of ASSOCIATE PROFESSOR
in professional field 2.1. *Philology*, academic specialization *Bulgarian
Language (History of the Bulgarian Literary Language)*,
announced by South-West University "Neofit Rilski"
in the State Gazette, issue 46 / May 19, 2026**

Reviewer: Assoc. Prof. Lachezar Perchekliyski, PhD

Candidate: Chief Assist. Prof. Lyubka Ivanova Nenova, PhD

I. Brief biographical data about the candidate

Lyubka Nenova was born in 1979. She completed her higher education at South-West University "Neofit Rilski", consecutively obtaining a Bachelor's degree (2002) and a Master's degree (2003) in Bulgarian Philology. In 2004, she won a competitive admission for a full-time PhD position in Bulgarian Language at the Faculty of Philology at SWU under the academic supervision of Prof. Ivan Dobrev. She defended her doctoral dissertation entitled *Linguistic and Stylistic Study of Medieval Services in Honor of St. John of Rila* before the Specialized Scientific Council in Linguistics, and the Higher Attestation Commission awarded her the educational and scientific degree of Doctor (PhD) in 2008.

Since 2009, Dr. Nenova has been a faculty member at South-West University, sequentially holding the positions of Assistant Professor (2009 – 2011) and Chief Assistant Professor (2011 – present). She has conducted lectures and seminars for philology students in Old Bulgarian (Old Church Slavonic), History of the Bulgarian Language, History of the Bulgarian Literary Language, Church Slavonic, among others.

She maintains an active research portfolio comprising publications, conference papers, and participation in research projects. Under her supervision, six students have successfully defended their graduation theses, and others have presented papers at student academic forums. Since 2017, Dr. Nenova has served as Head of the Laboratory for Linguistic Demography of the Balkans at South-West University.

II. Characterization of the candidate's academic and applied research output

For the current competition for the position of Associate Professor, Chief Assist. Prof. Lyubka Nenova presents one monograph (equivalent to a habilitation thesis), 16 articles (one indexed in Web of Science), and one study (book chapter). These works are directly or indirectly aligned with the profile of the competition, addressing key issues in the history of the Bulgarian literary language. The academic relevance of her research is further corroborated by the provided citation metric report.

Dr. Nenova has participated extensively in academic conferences and is a member of various internal university and national research projects.

III. Main contributions to research, applied science, and teaching

The candidate's core publication for this competition is the monograph *The Chertkov Copy of St. Paisius's "Istoriya Slavyanobulgarskaya"* (Blagoevgrad: Neofit Rilski University Press, 2025, 320 pp., ISBN 978-954-00-0438-9).

The book totals 324 pages (B5 format) and comprises the following main sections: **Section I. Introduction** (pp. 7-34), **Section II. History, Orthographic-Linguistic Features, and Diplomatic Edition of the Chertkov Copy** (pp. 35-231), **Section III. Complete Textual Analysis of Selected Passages from "Istoriya Slavyanobulgarskaya" Across Various Manuscript Copies** (pp. 232-305), **Appendices with Tables** (pp. 306-313), **Bibliography** (pp. 314-323).

In **the Introduction**, Dr. Nenova formulates the primary objective of the monograph. Broadly, the work provides an orthographic and linguistic description along with a diplomatic (typeset) publication of one of the numerous copies of Paisius's *History* – specifically, the Chertkov (Museum) Copy. In this edition, Dr. Nenova provides critical apparatus in footnotes, comparing the vocabulary of the Chertkov Copy with that of the Toshkovich and Lazar copies. These three manuscripts are presumed to derive from the Zheravna Copy. Alongside this, the author performs a detailed textual comparison of selected passages of *Istoriya Slavyanobolgarskaya* with manuscripts considered closely related on its *stemma codicum* (genealogical tree).

In the introductory section, the author provides concise information on 44 manuscript copies and adaptations of *Istoriya Slavyanobolgarskaya*, accompanied by relevant bibliography. The manuscripts are presented chronologically to give the reader an idea of the significance of Paisius's work (p. 5). Although more copies and adaptations exist (over 70), Dr. Nenova has included only those to which she had direct access.

In **Chapter II**, Dr. Nenova details the history of the Chertkov Copy. The provided historical background highlights the manuscript's importance as a copy made in Russia of the lost Zheravna Copy.

This is followed by an analysis of the primary orthographic-phonetic, grammatical, and lexical features of the manuscript. This section includes a brief frequency glossary of commonly occurring word forms (pp. 48-60), containing

approximately 200 words that appear 5 or more times in the text. The author classifies them into Church Slavonic (27), archaic (109), dialectal (53), Russian borrowings (6), and historical terms (1). She concludes that while vernacular elements predominate, foreign vocabulary was also entering National Revival-era Bulgarian (p. 60).

Following the glossary, Dr. Nenova provides the diplomatic edition of the Chertkov Copy. The typeset edition reflects the author's meticulous attention to accurately rendering the details of the original text. Textual variants from the Toshkovich and Lazar copies are recorded in footnotes, followed by a comparative commentary. Notably, the author concludes that the Chertkov Copy is closer to the Toshkovich Copy than to the Lazar Copy, sharing orthographic, grammatical, and lexical similarities, with the Toshkovich Copy being the more representative manuscript.

In **Chapter III**, Dr. Nenova performs a comprehensive textual analysis of selected excerpts from *Istoriya Slavyanobolgarskaya* using textual variants across multiple copies. The analysis covers the two prefaces, the epilogue, and the chapters dedicated to St. John of Rila, St. Demetrius Basarbovski, and the disciples of Saints Cyril and Methodius.

She synthesizes her findings in the chapter *Textual Overview and Conclusions on the Grouping of the Analyzed Copies* (pp. 302-305). Building on previous scholars' efforts to chart the manuscript genealogy, she groups the copies by textual proximity for each analyzed section. Dr. Nenova notes that scribes copying Paisius's *History* did not treat the text as sacred; rather, they modernized and expanded it, introducing variations and incorporating information from external sources relative to their antigraph (p. 304).

The book features **an appendix** with comparative tables of excerpted readings, followed by a **bibliography** citing 103 studies, catalogues, and editions by Bulgarian and Russian scholars. Works are cited accurately and appropriately, with no evidence of plagiarism.

The overall evaluation of Dr. Lyubka Nenova's monograph is highly positive. The author has successfully fulfilled all primary objectives set out in the introduction: 1) documenting the history of the Chertkov Copy; 2) providing an orthographic, phonetic, grammatical, and lexical characterization of its key linguistic features; 3) preparing a precise diplomatic edition of the manuscript; 4) detailing textual variants from closely related manuscript branches in the footnotes; 5) conducting a textual analysis of selected passages to categorize the copies based on textual proximity.

The language of the book is scholarly, and the terminology of historical linguistics and Paisius studies (*paisiovedenie*) is mastered and applied correctly.

Her remaining 16 articles and single study also align directly with the competition's profile. Most focus on Bulgarian language features during the Early National Revival and National Revival periods, analyzing editions of *Mitarstva* (The Ordeals of the Soul), various copies of Paisius's *History*, and texts by Lazar Yovchev from the journal *Chitalishte*. Her joint monograph with Andrey Bobev – where she contributes an extensive study alongside the text and analysis of the liturgical service and life of St. John of Rila – is particularly valuable.

Dr. Nenova's research makes meaningful contributions to Bulgarian historical linguistics, particularly in textual criticism (textology) and lexicology, characterized by rigorous analysis and philological precision.

IV. Critical Remarks and Recommendations

In the brief frequency glossary of the Chertkov Copy, inflected word forms are occasionally listed alongside headwords. This results in minor redundancies such as *язикъ – языци – Азика* or *оузели – оузелъ*. This could have been avoided by lemmatizing all entries into their canonical dictionary forms.

V. Conclusion

The documents and research materials submitted by Chief Assist. Prof. Lyubka Nenova, PhD, satisfy all legal and statutory requirements. As the sole candidate in this competition, she presents a robust body of original research (monograph, articles, and study) in addition to the publications related to her doctoral dissertation.

Her publications offer original contributions to the history of the Bulgarian literary language that have earned academic recognition. Therefore, I give my **positive evaluation** and recommend that the Faculty Council of the Faculty of Philology at South-West University "Neofit Rilski" elect **Chief Assist. Prof. Lyubka Ivanova Nenova, PhD** to the academic position of **Associate Professor** in professional field *2.1. Philology*, academic specialization *Bulgarian Language (History of the Bulgarian Literary Language)*.

Date:

September 10, 2026

Reviewer:

(Assoc. Prof. Lachezar Perchekliyski, PhD)